

Norske Dansekunstneres innspill til folkemusikk og folkedansstrategi

Oslo // 30.11.2020

Norske Dansekunstnere takker for muligheten til å spille inn til arbeidet med utviklingen av en strategi for de tradisjonelle musikk- og danse uttrykkene i Norge. Vi organiserer om lag 900 dansekunstnere, og er et nasjonalt fag- og kunstnerforbund for dansere, koreografer og pedagoger. Våre medlemmer har et profesjonelt virke av sammensatt karakter, og med bred individuell egenart innenfor scenekunstheltet. Vi er en del av det frie feltet, som i dag er prosjektorientert. Dansekunstnere drifter egne kunstneriske næringer, forvalter eget kunstnerskap, går inn og ut av tilknytningsforhold av variert omfang og karakter. De går inn og ut av forskjellige inntektsforhold og dette komplekse vekselvirket ekskluderer i stor grad de mer tradisjonelle rammevilkårene i arbeidslivet, der du har en arbeidsgiver som tilrettelegger for at arbeid skal gjennomføres av arbeidstakere under ordnede forhold. Fraværet av arbeidsmuligheter, samt trygge og forutsigbare arbeidsvilkår er svært reelt for våre kunstnere. Dette gjelder også våre medlemmer som arbeider innenfor tradisjonsdansen.

Bakgrunn og historikk - en problematisering av folkedansens vilkår innenfor gjeldende systemer, ordninger og strukturer

Folkedansen og folkemusikken har tradisjonelt alltid vært praktisert og utøvd som et sammenvevd uttrykk - en enhet. I de eldre dansetradisjonene har musikken og dansen gjensidig vært avhengige av hverandre i likestilt påvirkning. Denne rytmiske og levende relasjonen er unik. For at danserne skal kunne utøve sin dans, trenger man levende musikere som kan musikken, og som kan kunsten å spille til dans. For at musikkens egenskaper skal komme til sin rett, trenger man dansere som er vant til å danse til levende musikk - dansere som har musikk, rytme og musikalsk samspill i ryggmargen i sitt arbeid.

Med dette bakteppet er det problematisk at musikk og dans gjennom dagens forvaltning og politikk separeres som to ulike disipliner. Dette strider imot sjangerens kjerne og styrke, hvor et slikt skille er kunstig, og nedskalere sjangerens natur. Her ligger viktig kunnskap vi må ta vare på, både som tradisjon, men også i et folkehelseperspektiv, økosofisk perspektiv, og som sosialt samlingspunkt med bred uttrykksform. De tradisjonelle formenes natur har mye å bidra med i samfunnet.

kontakt@norskedansekunstnere.no

+47 21 02 71 80

Welhavens gt. 1, 0166 Oslo

www.norskedansekunstnere.no

Folkemusikken har hatt formelle utdanninger og scener mye lengre enn dansen. Det finnes idag minst tre utdanningsalternativ for folkemusikere på Bachelor nivå, folkedansen har ingen. Dette gjør at musikken ligger foran dansen når det kommer til prioriteringer, tilgang på arenaer, og muligheter for å virke innenfor folkedansen.

Riksscenen for nasjonal og internasjonal folkemusikk, joik og folkedans har som formål å "vere ein nasjonal møteplass for aktørar innanfor sektoren og publikum."

I vedtekstparagrafen for Riksscenenes virksomhet heter det at "føremålet for stiftinga skal vi nå ved å vere: (pkt) ein scene for tradisjonell og eksperimentell norsk og samisk folkemusikk og folkedans (pkt) ein profesjonell scene (pkt) ein aktiv formidlar (pkt) ein profesjonell og kompetent produksjonsstad." Per dags dato har ikke Riksscenen folkedansefaglig kompetanse i produksjonsstaben. Slik har det vært i 9 av 10 driftsår. Vi mener fraværet av spesifikk fagkompetanse er i strid med virksomhetens vedtekter og samfunnsmandat, og ser på dette som alvorlig på vegne av dansen. Vi ser også at musikken prioriteres foran dansen i programmeringen, og mener at forholdet mellom musikk og dans i mye større grad skal balanseres. Skal Riksscenen fremdeles ha et slikt mandat for folkedansen må denne ubalansen, som finnes både i sceneproduksjoner og sosialdansen, utjevnes.

Hvordan kan politikk og forvaltning innenfor folkemusikk og folkedans best ivareta de tradisjonelle uttrykkene og samtidig stimulere mangfold og fornyelse?

Alt av offentlig forvaltning er i dag separert mellom musikk og dans gjennomgående, og på alle systematiske nivåer. Dette gjør det vanskelig å tilrettelegge for god samordning mellom dans og musikk, som tradisjonelt sett ble utøvd i samspill. Strukturen i musikk- og danseutdanningene i Norge, spillings- og visningssteder, samt søknadsordninger og kulturfeltet forøvrig, separerer konsekvent musikk og dans. Dette premisset går utover sjangerens kjerne i politikk og forvaltning. Den historiske inndelingen av institusjoner og kunnskap tilhører annen kulturtenkning og andre sjangre. Politikken og forvaltningen kan best ivareta de tradisjonelle uttrykkene gjennom å sørge for at folkemusikk og folkedans sidestilles og kan utøves sammen, og sørge for at dette ivaretas som det fremste premisset i utformingen av politikken på området. For å ivareta folkedansen kreves derfor både nye institusjoner og en utvidelse / endring av mandatet og prioriteringen hos de eksisterende.

Den Kulturelle Skolesekken

Både scenekunstheltet og kulturarvfeltet har ikke noe bevisst forhold til at folkedans er en naturlig del av det som bør vises, dermed er det tilfeldig om elever i ulike fylker får oppleve produksjoner med folkedans. Dette gjelder innkjøps- og etterspørselssiden. Vi foreslår derfor å øremerke midler fylkesvis eller kommunalt til utvikling og innkjøp av folkedansproduksjoner. Vi mener videre at det trengs faglig forankret kompetanse om folkedans innen DKS.

Kulturskolene

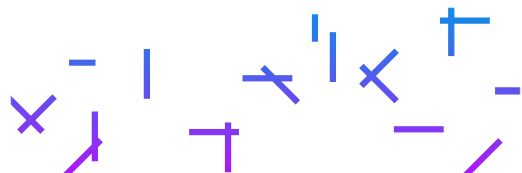
Under målsetningen om å ivareta og formidle immateriell kulturarv, bør kulturskolene ha en viktig rolle. Per i dag er det overordnet svært manglende tilbud om folkemusikk- og dans i kulturskolene. Vi savner et mandat og en tilretteleggingsplikt på fylkes- eller kommunenivå, slik at det blir balanse mellom prioriteringen av jazz- og mer klassiske tilbud, og folkemusikk- og dans ved kulturskolene.

kontakt@norskedansekunstnere.no

+47 21 02 71 80

Welhavens gt. 1, 0166 Oslo

www.norskedansekunstnere.no

Ny utdanningen ved USN - Rauland / Vestfold og Telemark.

Musikk- og dansestudenter under et og samme tak er en god start på å ivareta og utbedre separasjonsproblematikken. Vi ønsker å fremheve at vi stiller oss bak den nye utdanning ved USN som vi anerkjenner som en viktig prioritering fremover. Planverk og innhold er godkjent, nå gjenstår finansieringen av utdanningen. En slik prioritering vil bidra til å løfte folkedansen på flere områder, bla. ved at utdannede herfra kan ansettes ved ulike institusjoner, og kompetansen deres vil bli viktig for den videre utviklingen av feltet og prioriteringen av folkedans.

Utdanning og undervisning i folkemusikk og - dans.

Vi ser behovet for en opp-prioritering og fokus på undervisning i dans, og om dans.

En avgjørende vei her er økt dansefokus i folkemusikkutdanningene. Utdanningene i folkemusikk ved Norges Musikkhøgskole, Campus Rauland ved Universitetet i Sør-Øst Norge, og Ole Bull Akademiet på Voss underprioriterer dansetilknytningen i tradisjonsmaterialet, og tar i stor grad dansespelkunsten for gitt. Det fokuseres i for stor grad på musikken og det å musisere. Folkemusikerne bør ha inngående kunnskap om dansespelkvaliteter, og minimumspraksis i spel til dans. Det bør også tilrettelegges for mulighet for spesialisering som dansespelmann. Dagens fokus er i hovedsak arkivarbeid, konsertspel, komponering og instruksjon/ pedagogisk fokus. Mye av dette arbeidet kan foregå direkte praktisk med dans/ dansere.

En annen viktig prioritering vil være å implementere et praktisk minimumskunnskap om folkedans for norske dansestudenter. Samtlige studenter i dans ved norske utdanningsinstitusjoner bør ha et minimum av praktisk kunnskap om lokale folkedansetradisjoner, dansens tilknytning til musikk, og bør kjenne til folkedansarkivet ved Norsk Senter for Folkemusikk og Folkedans. Å så denne type frø tidlig åpner opp for kunstnerisk interesse og samarbeid i senere danse- og musikk- karrierer. Idag har musikkstudenter og musikk lærer-studenter et slikt tilbud for folkemusikken gjennom ukeskurset ved Ole Bull Akademiet på Voss. Ukeskurset har gitt viktige personlige åpenbaringer for sjangeren, og skapt grobunn for interesse og prosjekter i norsk musikkkliv, som igjen gjør at det finnes langt flere samarbeidsprosjekter inn i folkemusikken, enn i folkedansen. Norske dansestudenter har i dag ikke et slikt tilbud, og de fleste norske dansekunstnere har tilnærmet null praktisk kunnskap om norsk tradisjonsdans.

Hvordan kan det best legges til rette for opplæring og kompetanseheving innenfor folkemusikk og folkedans?

Det trengs kurs og utdanning i folkedans på ulike nivåer, tilpasset for ulike målgrupper, eksempler:

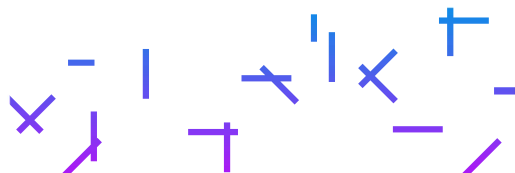
- a. Allmenne kurs med sosialt fokus for mannen i gata som ønsker å bevege på seg, lære noe nytt, eller en ny måte å være sosial på.
- b. Praktisk-teoretisk deltidsstudium i folkedans med studiepoeng som kan inngå i ulike lengre utdanningsforløp.
- c. Folkedanskurs for lærere, med fokus på bevegelsesglede, samfunnsforståelse og pedagogikk.
- d. Videreutdanningskurs for helsearbeidere, tilknyttet bevegelsesterapi, traumebehandling eller sosialt inkluderingsarbeid.
- e. Folkedanskurs for scenekunstnere, som fokuserer på teknikk og tenkning.

kontakt@norskedansekunstnere.no

+47 21 02 71 80

Welhavens gt. 1, 0166 Oslo

www.norskedansekunstnere.no

- f. For dansestudenter: ukeskurs tilsvarende det musikkstudentene får ved Ole Bull Akademiet, som går i dybden på folkedansteknikk, tradisjonsforståelse og arkivanalyse av folkedans.
- g. Spesialkurs for elever ved danselinjer ved den videregående skolen. Disse elevene bør ha minimumskompetanse i lokalt tradisjonsmateriale tilhørende området de bor i.
- h. Sosial- og helserelaterte ressurskurs. Angstmestring, mobbing, tidligere rusavhengighet, dårlig arbeidsmiljø, ensomhet og andre sosiale utfordringer har til felles at individet mangler trygghet, fellesskap og kommunikasjon. Folkedansen har tidligere hatt en naturlig sosial rolle for individer i hverdagen, de sosiale verdiene vi fremdeles trenger ligger implementert i grunnmaterialets praksis.
- i. Forskning på folkedansen og folkemusikkens samfunnsnytte og terapeutiske verdi: folkedans og folkehelse, folkedans og psyko-sosialt arbeid/ sosial utvikling, folkedans og læringsutvikling /språkutvikling. Fysisk deltaking, kroppskontakt, bevegelse og rytme er sentralt under alle disse områdene. Slik forskning kan gi direkte kunnskap til bruk i kurs og metodisk utvikling henvendt mot spesifikke grupper. Dansens helsemessige og samfunnsnyttige verdi er i dag i stor grad en ubrukt ressurs. Tradisjonsmaterialet innehar de praktiske ressursene vi trenger som sosiale mennesker: lytting, praktisk respekt for egen og andres kropp, kroppskontakt uten seksuelt innhold, et sosialt rom uten verbalt språk, tilstedeværelse i kroppen. Rundsnuen hvor vekten av to kroppar fyker rundt i rommet med felles balansepunkt krever fininnstilt fysisk samarbeid, tilpasning, lytting og beregning i dimensjoner språket aldri kan erstatte.

Hvordan kan det best legges til rette for mest mulig effektiv bevaring og arkivering av relevant materielt og immaterielt innhold fra folkemusikk og folkedansfeltet.

Vi foreslår samarbeid mellom eksisterende arkiver og utøvende kunstnere - slik at arkiver sikrer dokumentasjon direkte.

Hvordan kan det best legges til rette for forskning, formidling og tilgjengeliggjøring av dette materialet?

Geografisk spredning er her avgjørende for å nå omfanget av folkedansen.

Østlandet, Vestlandet, Midt-Norge og Nord-Norge kan alle ha forankrede kompetansesenter med fagpersonale som kjenner til tradisjonene og ressurspersoner i sine områder. Disse kan igjen utveksle erfaringer fra det lokale inn i et nasjonalt nettverk.

Folkebibliotekene foreslås implementert som formidlingsarena av arkivmateriale, og det å ha relevante lokaler som har tregulv med god svikt er også et behov i en slik tilrettelegging.

Behovet for finansiering til digitaliseringsarbeid er viktig å merke seg. Det digitale formatet tilgjengeliggjør danser på kryss og tvers av geografi og lokal forankring, og styrker tilgjengeligjøringen.

Hvordan kan internasjonalt samarbeid bidra til å styrke folkemusikken og folkedansens posisjon i samfunnet?

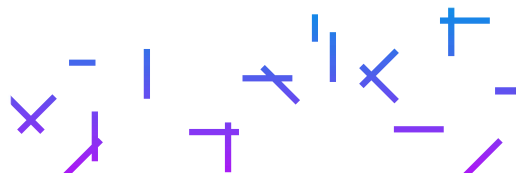
Vi ser at det sårt trengs internasjonal forskning på tradisjonsformenes økosofiske praksis som en ressurs i en framtid med naturtap og klimautfordringer. I en tid med global pandemi og klimakrise øker betydningen av lokalsamfunnet. I en bærekraftig fremtiden vil vi oppholde oss hovedsakelig i

kontakt@norskedansekunstnere.no

+47 21 02 71 80

Welhavens gt. 1, 0166 Oslo

www.norskedansekunstnere.no

våre lokalsamfunn hvor vi søker nær-turen, kjøpe lokalprodusert mat, kanskje dyrker egne grønnsaker osv. Lokal tenking er en naturlig og integrert del av folkemusikken og folkedansen. Samfunnsbetydningen og samfunnsressursene her er uutnyttede. Vi trenger mer kunnskap om hva vi er iferd med å tape, og hvordan lokal lyd- og bevegelsespraktis former oss som individer i en global verden. Kan pandemien lære oss betydningen av tradisjonsverdiene, det vi er iferd med å miste, og bærekraften i dem vi blir mer avhengige av for framtiden? Kan folkemusikken og folkedansen styrke identitetsforankringen i det globale samfunnet? Vi mener det, og vi mener det er så mye mer enn kun en kulturell eksportvare som er verdiskapningen.

Punktliste over konkrete tiltak og innspill til strategien, styrking av folkemusikk og folkedans:

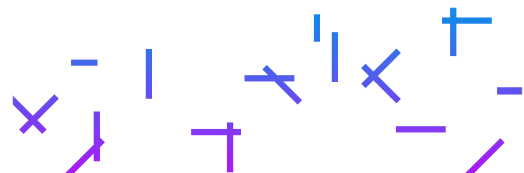
- Finansiering: vi foreslår å bemidle både ivaretagelse og eksperimentell utvikling i sjangeren, og kanskje øremerke hva som er til hva, sikrer man at begge funksjonene ivaretas. Slik vil disse sikres og næres av hverandre. En må sikre faglig tradisjonskompetanse i bestemmelser om midler til tradisjonell folkemusikk og folkedans, slik at det ikke brukes som finansielt kort på tradisjonens premisser.
 - Utdanning: det er særdeles viktig å sikre både utøvende og pedagogiske utdanninger innen sjangeren.
 - En bør sikre at alle studenter ved musikk- og danseutdanninger i Norge har informasjon om hvor de kan finne tradisjonskilder, og praktisk kompetanse til bruk. Viktigheten av tilgjengeliggjøring og informasjon er særdeles høy.
 - Vi trenger arrangørstøtte til tradisjonelle dansefester i egnede lokaler, med gode arbeidsvilkår for tradisjonelt dansespill.
 - Løfte og prioritere dans opp på samme nivå som musikken er prioritert i dag gjennom ulike tiltak ved eksisterende institusjoner (skape flere arbeidsmuligheter for folkedansere)
- a. Riksscenen
- i. Endre mandat og samfunnsoppdrag i retning av å prioritere dans og arrangere flere danseforestillinger, også i tradisjonelt format.
 - ii. Ansette egen programmeringsansvarlig med reell dansebakgrunn
 - iii. Sørg for at dette blir en landsdekkende scene for folkedans, ikke bare for spesielle regionale uttrykk.
- b. Ungdoms- og forsamlingshusene rundt om i landet står tomme.
- Flere av disse byggene har vært brukt til folkedans oppigjennom, og har gode dansegulv. Det finnes flere eksempler på at ildsjeler bruker slike lokaler for å tilby undervisning i folkemusikk og folkedans til barn og unge, det fremste eksempelet er kanskje fulltids folkedanser Martin Myhr på Torpo i Hallingdal, som sammen med kona har drevet undervisningsaktivitet i over 20 år, på Hugnadheim Ungdomshus på Torpo, inkludert sosialdans med levende musikk, samt større helgeseminar som tiltrekker dansende og spillende ungdommer fra regionen. Dette er et strålende eksempel på fungerende lokalt arbeid som vi trenger over hele landet. Med støtte til drift, organisering, instruksjon og levende musikk finnes potensiale til slik miljøbygging lokalt mange steder i landet. Kan Kulturskolene benytte seg av Ungdomshusene til denne typen aktivitet?

kontakt@norskedansekunstnere.no

+47 21 02 71 80

Welhavens gt. 1, 0166 Oslo

www.norskedansekunstnere.no

- c. Museer.
Vi ser stort potensialet i museenes ansvar for å bevare og formidle lokal immateriell kulturarv.
- i. Egne stillinger ved museene for folkedansere som også kan inngå i undervisningsopplegg på skoler, lokal folkedansundervisning etc.
 - ii. Samarbeider mellom museer og kulturskoler.
 - iii. Tilrettelegge for gode rom og arrangementer der tradisjonsdansen kan utøves og praktiseres i sin opprinnelige form.
 - iv. Museene bør være bevisst ivaretagelse, forvaltning og formidling av immateriell kulturarv i en levende form. I dag er det i stor grad den materielle arven som ivaretas.
- d. Kommuner / Fylker
- i. Distrikstfolkedansstillinger på lik linje med distriktsmusikerstillinger, med krav til fagkompetanse.
 - ii. Kompetanse om folkemusikk og -dans blant DKS-ansatte som kjøper inn og evt. co-produserer forestillinger.

Avslutningsvis har vi følgende kommentar.

Tradisjonsdansen trenger ikke et tomt studio med dansematte og masse egentid.

Vi trenger andre kropper og noen som musiserer med levende musikk, vi er avhengig av denne arenaen for å utøve det tradisjonelle. Denne formen er hverken konsert eller forestilling, det er ikke i utgangspunktet scenisk-kunst, det er en hendelse og et format som ikke har noe tilholdssted eller en tilhørighet under dagens gjeldende strukturer. Dette rommet, denne muligheten, bør finnes. Folk som ikke en del av folkemusikk- og folkedansmiljøet, har vanligvis aldri sett dette formatet utøvd eller praktisert levende. Tradisjonsdansen oppstår først og fremst sosialt, i møte med andre mennesker. I dag må det bli forestilling eller konsert for at det skal kunne få finansiering. Det skaper et kunstig skille mellom utøver og tilskuer, som ikke er naturlig i tradisjonsdansen.

Vi takker for muligheten til å komme med innspill og vi ser frem til den videre dialogen og samarbeidet på dette området.

Kristine Karåla Øren
forbundsleder

Mathilde Øverland
folkedanser

kontakt@norskedansekunstnere.no

+47 21 02 71 80

Welhavens gt. 1, 0166 Oslo

www.norskedansekunstnere.no

